

REFORMACJA I KONTREFORMACJA W POLSCE

1. Przyczyny reformacji na ziemiach polskich były podobne jak w innych krajach: niski poziom moralny i intelektualny duchowieństwa, lekceważenie obowiązków, nepotyzm, powiększanie dóbr kościelnych, wysokie opłaty na rzecz Kościoła. Oprócz tego duchowieństwo miło własne

sądownictwo i liczne przywileje. Szlachta sprzeciwiała się nadmiernej władzy Kościoła (m.in. temu, że starostowie, urzędnicy świeccy, byli zobowiązani do wykonywania wyroków sądów kościelnych).

2. Nurty reformacji na ziemiach polskich:

- a) **luteranizm** – przyjęła się tam, gdzie mieszkała ludność pochodzenia niemieckiego: w miastach takich jak Wrocław, Gdańsk, Toruń, Królewiec, w Prusach Książęcych. Mieszczanie liczyli na zmianę swojej pozycji społeczno – prawnej oraz na likwidację hierarchii kościelnej.
- b) **kalwinizm** – przyjął się głównie wśród szlachty w Małopolsce i na Litwie ze względu na swój demokratyczny charakter. Szlachta zamieniała kościoły na zbory kalwińskie, odmawiała płacenia dziesięciny, odbierała ziemię Kościołowi, występowała przeciwko sądom kościelnym, dążyła do stworzenia kościoła narodowego i uniezależnienia się od Rzymu. Głównym ośrodkiem był Pińczów, gdzie powstało gimnazjum humanistyczne.
- c) **bracia polscy = arianie** = antytrynitarze – jest to odłam kalwinizmu – tzw. zbór mniejszy. Odrzucali dogmat o Trójcy Świętej, głosili że wszyscy ludzie są braćmi, i wspólnie powinni pracować, sprzeciwiali się poddaństwu chłopów, potępiali wojny i odmawiali służby wojskowej. Arianie utworzyli akademię ariańską w Rakowie. Był to odłam potępiany przez inne nurty reformacji.
- d) **bracia czescy** – był to odłam husytyzmu, który rozwijał się na ziemiach polskich dzięki uciekinierom z Czech. Husyci głosili radykalny program społeczny: równość wszystkich ludzi, sprzeciwiali się wojnom. Głównym ośrodkiem było Leszno.

Reformacja w Polsce nie była trwała. Wiarę zmieniła niewielka część społeczeństwa.

3. Tolerancja religijna

Polska była krajem wielonarodowościowym i wielowyznaniowym. Reformację poparła głównie szlachta, która miała władzę w państwie. W **1570 r.** została zawarta **zgoda sandomierska** – ugoda między luteranami, kalwinami, braćmi czeskimi, która dotyczyła pokoju i współdziałania między protestantami.

28. 01. 1573 r. sejm konwokacyjny uchwalił **konfederację warszawską**, która gwarantowała wieczny pokój między różniącymi się w wierze.

3. Kontreformacja w Polsce.

Zygmunt II August przyjął uchwały soboru trydenckiego. Poziom wykształcenia kleru bardzo wzrósł. Oprócz tego do Polski sprowadzono zakon jezuitów, którzy zakładali szkoły dla młodzieży szlacheckiej. Duży wpływ na kontreformację w Polsce miał Piotr Skarga, osobisty spowiednik króla Zygmunta III Wazy. Pod wpływem Skargi Zygmunt III Waza w 1596 r. podporządkował Kościół prawosławny na ziemiach polskich papieżowi (unia brzeska) – w ten sposób powstał Kościół greckokatolicki nazywany unickim. Zygmunt III był wiernym katolikiem, stosował cenzurę i zakazywał druku reformatorskich książek. W połowie XVII wieku nasiliła się akcja kontreformacyjna: zamknięto szkołę i drukarnię arian w Rakowie, a później wygnano ich z Polski, organizowano tzw. tumulty podczas których uczniowie szkół jezuickich niszczyli zbory protestanckie. W drugiej połowie XVII w. odstępstwo od katolicyzmu było karane wygnaniem z kraju i konfiskatą majątku.